

DISAGILLET S FÖRSTA STÄMMA

Ett jättelikt kalasbord med nio tungor fyllde Östgöta nations högtidssal i Uppsala då medlemmarna i Disagillet samlades till sin första stämma den 3 februari 1941. Anslutningen till gillet hade blivit över förväntan stor. På de utsända listorna hade över 1,000 personer anmält sig, och inträdesavgifterna uppgingo till nära 5,000 kronor. Till stämman hade anmält sig 250 personer — egentligen fler, men någon större lokal stod tyvärr inte att få denna dag, och de sist anmälda kunde följaktligen ej beredas plats.

När alla bänkat sig och man bekantat sig med sina grannar vid bordet tog ordföranden i Disastiftelsen kand. MATS EDLING till orda och hälsade de närvarande välkomna. Regeringsrådet ADOLF LUNDEVALL, som sedan utsågs att leda förhandlingarna, redogjorde för syftet med gillet och förarbetena för dagens stämma. Ett rungande »ja» blev svaret på hans fråga om de närvarande ville bilda ett allmänt uppländskt landskaps-gille, och sedan ordföranden beklagat att Stockholm övertagit det uppsalienska och uppländska skyddshelgonet S:t Erik enades man om organisationskommitténs förslag till namn för sammanslutningen: Disa Gille. »Nu är Disa gille bildat — må det hava skett i en lycklig stund», sade ordföranden då han klubbfäste beslutet.

Så föredrogs förslaget till stadgar för gillet, och ehuru de många bötesbestämmelserna framkallade en och annan tveksam min — dock inte så många — antogs förslaget enhälligt. Stadgan avtryckes i sin helhet här nedan.

Därpå skred man till stadgeenliga val. Till ålderman utsågs direktör GUSTAF ÅKERLINDH, Stockholm, till stolsbroder

rektorn vid landbrukshögskolan, professor HERMAN FLODKVIST, Uppsala, till gillevärd för Tiundaland kommunalnämndsordförande C. G. ERIKSSON, Tierp, till gillevärd för Attundaland häradsdomare SIGURD BLOMBERG, Vassunda, och till gillevärd för Fjädrundaland häradsdomare EDVIN PETERSSON, Torstuna. Skrivare blev intendent NILS ÅLENIUS, Uppsala, kistebroder regeringsrådet ADOLF LUNDEVALL, Stockholm, husmor landshövdingens fru MARJA EDÉN, Stockholm, och skaffare direktör ERIC WOLRATH, Uppsala, vaktebroder översten och chefen för Upplands regemente SVEN RYMAN, Uppsala, musicus director musices SVEN E. SVENSSON, Uppsala, och försångare operasångare EINAR LARSSON, Stockholm.

Älderman Åkerlindh trädde så fram och mottog staven. Han tackade på egna och övriga ämbetsmäns vägnar för hedern och förtroendet, och betecknade gilletts bildande som en betydelsefull händelse i den uppländska hembygdsvärdens historia.

Det var många bekanta ansikten man såg kring borden utom de nu nämnda. Där fanns riksantikvarie Sigurd Curman och styresmannen för Nordiska Museet professor Andreas Lindblom, f. landshövding Nils Edén — landshövdingarna Linnér, Levinson och Gärde hade alla fått förhinder och sände gillet hälsningar — professorerna Rutger Sernander och Sune Lindqvist i fornminnesföreningens styrelse, överbibliotekarien Anders Grape, friherrinnorna Wera v. Essen och Beth de Geer, riksdagsman Karl Kilbom, ombudsman Frithiof Ekman, borgmästare Bertil Hagström, styrelseledamöter i ett stort antal hembygdsföreningar — en uppräknig av kända namn skulle faktiskt bli litet för lång. Senare på kvällen inträdde ärkebiskop Eidem i gillesalen, infördes högtidligen och hälsades av äldermannen.

Gilletts första högtidliga skål tömdes efter ett tal av äldermannen och uppläsning av Disasagan av skrivaren. Därefter sjöngs den av professor Oscar Almgren författade »visan om Disa den visa», som drastiskt och roligt skildrade Disas historia, och som slutade:

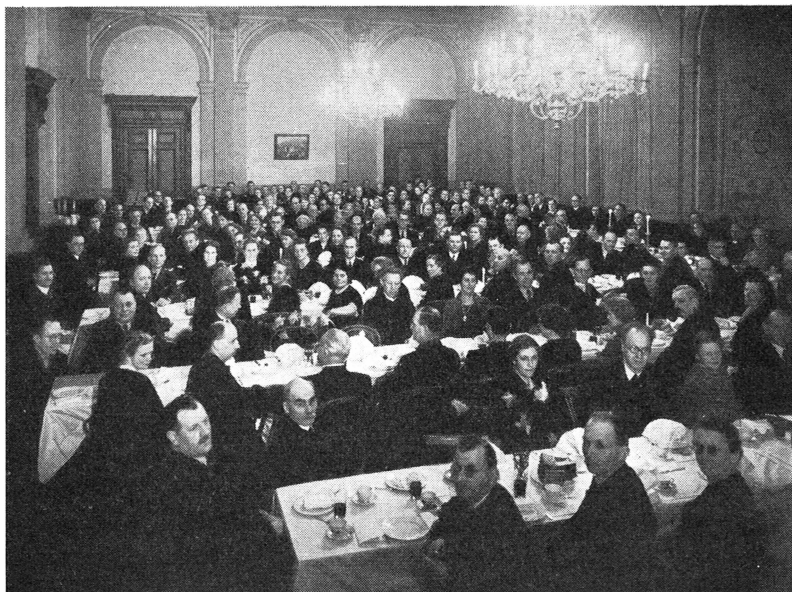

Bild 1. Stämman bänkad kring långborden.

Visa Disa
dig vi visa
distingsheder i alla år
Disavisa
må nu prisa
distingsfreden som än består.

Dessförinnan hade den barske vaktebrodern med skärpa granskat mängden för att se om alla hörsammat stadgans bud att avlägga vapnen före inträdet i salen. Olof Thunman ertappades som innehavare av ett »kortsvärd», som han under mängdens gny avlämnade i vaktebroderns förvar under stämman.

Sedan kastade sig menigheten med frisk aptit över den enkla smörgåsmaten, till vilken åldermannen efter någon tvekan och efter att ha anställt förhör med skaffaren gav tillstånd att för kylans skull jämte ölet förtära en dryck, »kokt

Bild 2. Älderman Gustaf Åkerlindh (t. v.) mottager staven av regeringsrådet Lundevall. I förgrunden professorskan Lindblom och landshövding Edén.

på granved». Medan spelmännen spelade en steklåt inbars »et reenkok, försatt med allehanda nyttige örter och närande rötter», en rätt som hade strykande åtgång och vars hemliga tillagning många av de närvarande kvinnorna förgäves sökte utlista.

Gillet's andra högtidliga skål utbringades av stolsbrodern Flodqvist efter ett varmhjärtat tal för Uppland. Den följdes av Josef Erikssons »Upländsk fängesång» till ord av Rudbeck d. y. Gillet's tredje och högtidligaste skål, den för konung och fosterland, utbringades av landshövding Edén med ett tal som gick till allas hjärtan.

Vid utbringandet av skålen för de tre folklanden nämnde åldermannen professor NILS AHLNUND som den, vilken i anslutning till denna skål skulle uppbygga menigheten med att tala om något gammalt och fornt. Hans tal blev utan tvekan kvällens höjdpunkt, en fängslande, på synpunkter rik skild-

Bild 3. De tre gillevärdarna avsmaka ölet: fr. v. häradssdomare Edvin Pettersson, Torstuna, kommunalnämndsordf. C. G. Eriksson, Tierp, och häradssdomare Sigurd Blomberg, Vassunda.

ring av »Hur man möttes i det forna Uppland». Där passerade de uppländska sockengillena revy och där berättade professorn om Sveriges förnämsta marknad, distingen, och om vad den betytt för både uppländsk och svensk historia.

Det var rikligt med både tal och musik under stämman. Försångaren gladdde menigheten med att sjunga två ballader, musicus spelade en sonat av Ruben Liljefors, fru Svea Andersson-Nilsson sjöng folkvisor och Olof Thunman läste egna dikter. Stämningen blev hög och klockan framåt elva på kvällen innan åldermannen kunde bjuda »orlov och farväl». Efter detta orlov fick ingen bli sittande i salen. Men den stränga stadgan hade här ett litet kryphål: man kunde göra det om man bötade en riksdaler till gillekistan. Kistebrodern, som förnöjt räknade sina silverdalrar, kunde konstatera att alla glatt och villigt fullgjorde sina skyldigheter. Och efter ett par muntra timmar — både försångaren och Olof Thunman

Bild 4. Vaktebroder Sven Ryman lyfter med sträng min sitt 4,000-åriga vapen.

hörde till de bötfällda — bjöd äldermannen för andra gången orlov och farväl efter Disa Gilles första stämma och hälsade »väl mött» nästa gång.

Vid nästa stämma, som hålles å Norrlands nation tisdagen den 3 februari 1942, skall för första gången utdelas gillet belöning till en uppländsk hembygdsförening, som under året utfört ett förebildligt arbete. Premien blir inte så stor denna gång, men man får hoppas att den så småningom blir en verklig hjälp för de uppländska föreningar, hembygdsföreningar eller andra, som arbeta i hembygdsvårdens tjänst.

Söndagen den 1 februari 1942 öppnas på Upplands nation en utställning av OLOF THUNMANS teckningar — den första retrospektiva utställningen av Olof Thunmans arbeten. Samma dag äger en allmänt uppländsk spelmansstämma rum å Universitetet; prisutdelningen sker å en »Upplandsafton» samma kväll i aulan, som av allt att döma får ett rikhaltigt program.

N. Å.

Bild 5. Musicus Sven E. Svensson och försångare Einar Larsson skåla med ingenjör Calle Möller, som ser trovärdigare ut än någonsin.

STADGA FÖR DISA GILLE

Cap. I. Om GILLET'S ändamål.

I syfte att stärka bandet mellan det forna och det närvarande och värna om vår ärvda odling vill DISA GILLE sammanföra män och kvinnor som bygga och bo i Upland eller därifrån räkna härstamning till rådslag om de tre folklandens minnen och monumenter.

Cap. II. Om GILLET'S nämnd och om dess ämbetsmän.

GILLET'S nämnd handhar alla de angelägenheter, som ej enligt vad nedan sägs skola förekomma å GILLET'S stämma. Nämnden utgöres av

GILLET'S vördade ålderman,

GILLET'S kloke stolsbroder, som jämväl då åldermannen har förfall skall sköta hans ämbete,

GILLETs trenne aktade gillevärdar från de tre folklanden, det är Tiundaland med dess rod, Attundaland med dess rod och Fjädrundaland,

GILLETs lärde skrivare, som för tänkeboken och där upptecknar allt minnesvärt från gillestämman och nämndens sammankomster,

GILLETs betrodde kistebroder, som vaktar GILLETs kista och noga förtecknar vad dit lägges eller därifrån tages,

GILLETs förståndiga husmor, som råder över GILLETs källrar och visthuskamrar,

GILLETs flinke skaffare, som sörjer för ölet samt

talmannen i DISASTIFTELSENS nämnd jämte hans ställföreträdare, vilka båda i följd av sina ämbeten äro bisittare i GILLETs nämnd och skola hålla denna underrättade om DISAGÅRDENS skick och tarv.

Det gör elva röster. Nämnden är beslutför, då fem ledamöter äro närvarande.

Ämbetsmän i GILLET äro ock:

GILLETs myndige vaktebroder, som vaktar på att ingen obehörig insmyger sig i salen och på att menigheten sitter samman i god sämja,

GILLETs skicklige musicus, samt

GILLETs förträfflige försångare.

Cap. III. Om GILLETs stämma.

1. I distingtiden skall stämma hållas i DISA GILLE. Då skall åldermannen i god tid låta uppskära budkavle och till alla upplänningar, som hava rätt sinnelag och vilja följa GILLETs stadga. Ingen må taga inträde i GILLET, som ej villigt lagt en gåva i GILLETs kista, två riksdaler gott silvermynt eller mera efter lägenhet, och lovat vörda åldermannens bud och denna stadga.

2. Å distingsstämman väljas ålderman och bisittare i GILLETs nämnd. Valen ske öppet, och vid lika röstetal skilje åldermannens röst. Ålderman och bisittare sköta sina ämbeten till dess nya val ägt rum.

3. Nu nalkas tiden för distingten. Då skall GILLETs husmor tillse att GILLETs källrar och visthuskamrar äro väl försedda, så att riklig och god kost kan tillredas i rätt tid. Henne skall skaffaren lämna gott handtag. Han är ock ansvarig för ölbrygden och skall tillse att ölet är färdigt till det minsta aderton dagar före stämman.

4. Nu har skaffaren anmält att ölet är redo. Då skall åldermannen sammankalla nämnden för att pröva ölet. Befinnes då ölet

vara gott, må vid stämman ingen av menigheten drista sig att klandra ölet, vid aderton öres böter till kistan. Yttrar han sig därvid ohöviskt om ålderman och nämnd, böte aderton riksdaler silvermynt.

5. Nu komma flere och vilja före stämman avsmaka ölet, böte då tre riksdaler silvermynt till kistan. Ingen må vid denna ölstämman förtära mer än ett stop öl.

6. Nu är stämman samlad. Då tillkommer det vaktebrodern att förmana var och en av menigheten att före inträdet i salen avlägga svärd, både slagsvärd och kortsvärd, bredyxor, käppyxor och andra vapen. Ingen må härvidlag rygga vaktebroderns ord. Vaktebrodern har ock makt och myndighet att utse några av menigheten att biträda honom i sitt ämbete. Ingen må utan laga förfall undandraga sig denna vakt- och värntjänst. Den det gör böte aderton riksdaler silvermynt till kistan.

7. Nu sitta alla bänkade i salen. Ålderman och stolsbroder intaga sina bestämda platser, så ock gillevärdarna, så att de kunna hava god uppsikt, men eljest är ingen plats vid bordet förmer än någon annan. Uttalar någon missnöje med sin plats, böte tre riksdaler.

8. Nu är för året vald bisittare sjuk, i Konungens tjänst uppådad eller faren eller av annan viktig orsak förhindrad att sköta sitt ämbete. Då må nämnden förordna annan aktad man, helst från samma folkland, att uppehålla hans syssla med lika makt och myndighet så länge hindret råder.

9. Nu vill någon, oaktat ölet ej är surt eller har träsmak, förtära annan dryck vid stämman. Då skall han därom strax höviskt underrätta åldermannen och invänta besked, huruvida denne finner lämpligt tillställa honom att på egen risk och bekostnad förtära vad han anser för sin mage nyttigt, dock endast med måtta. Pockar han ohöviskt, böte aderton öre dubbelt och tillsäge honom gillevärden att hålla sig till vad på bordet står.

10. Nu är tiden inne att dricka skålar. GILLETTS högtidliga skålar äro fyra. När de skola tömmas, må ingen utan laga skäl bliva sittande i bänkarna. Den det gör böte tre riksdaler silvermynt till kistan.

11. Den första skålen är till välkomst, tillika GILLETTS skål. Den föreslås av åldermannen, som bjuder frid i salen, gamman i bänkarna och hövisk hälsning till de gäster, nämnden vill hedra genom att låta dem närvara i GILLETTS krets.

12. Den andra skålen drickes för de tre folklanden. Därvid skall åldermannen nämna någon klok man, som sedan kan tala om nå-

got gammalt och fornt eller om något annat ämne som kan tjäna menigheten till uppbyggelse.

13. Den tredje skålen är GILLET'S högtidligaste. Den tömmes för KONUNGEN och FOSTERLANDET. Finnes någon KONUNGENS högt betrodde man eller troman i salen, utbringe han den skålen.

14. Den sista skålen drickes till orlov och farväl vid stämmans slut. Efter den må ingen bliva sittande i salen. Den det gör böte en riksdaler silvermynt till kistan.

15. Nu blir menigheten talträngd av ölet. Då skola gillevärdarna och vaktebrodern tillse, att allt går skickligt till och ingen talar i munnen på den andre, eller brukar ohöviska ord. Den det gör böte aderton öre. Då åldermannen klappar med sin stav, må allt sorl tystna. Då må ingen öppna munnen, annat än för att dricka öl. Endast åldermannen äger tillstådja medlem av GILLET att tala till menigheten. Önskar någon så göra, säge i god tid till åldermannen och avvakte dennes bud när tiden är inne för honom att taga till orda. Sammalunda gäller om någon vill sjunga eller kväda vid stämman.

16. Nu spiller någon öl på golvet. Är det utspillda ölet av så stor myckenhet, att han ej kan täcka det med foten, böte nio öre.

17. Nu somnar någon vid bordet. Sker det av trötthet må han sova i fred, men sker det av omåttligt öldrickande böte tre riksdaler silvermynt till kistan och en tunna gott öl till fördelning bland menigheten vid nästa stämma.

Cap. IV. Om tillsyn av gillekistan samt om käromål.

1. I GILLET'S kista skall läggas vad GILLET'S bröder och systrar skänka när de taga inträde i GILLET, gåvor av goda givare, böter i penningar av de oskicklige och vad annat gods och guld kan dragas till GILLET. GILLET'S nämnd beslutar huru skall förfaras med gillekistans inkomst. Vid Distingen skall kistebrodern göra reda för huru härvid tillgått. Årets inkomst skall användas till allmänt väl. Därvid bör i första hand stöd lämnas Disagården och sådana bygdegillen, som gjort sig förtjänta av uppmuntran.

2. Vid distingsstämmen skall menigheten inom eller utom sig utvälja tre gode män med tre ersättare att rannsaka huru GILLET'S nämnd under tiden till nästa disting förhåller sig och hur kistebrodern vårdar kistan under samma tid. När GILLET nästa disting samlas, skola de gode männen göra redo för vad de iakttagit, och ålidge stämman att säga om den är tillfreds eller om den vill klandra redovisningen. I ty fall nämne stämman en förständig man att stämma om klandertalan vid rådstuvurätten i Upsala.

Stående ock menigheten fritt om den hellre vill att hänskjuta rannsakingen åt dem som granska räkenskaperna för Disanämnden och gälle då om dessa vad ovan är sagt om de gode männen. Råd-stuvurätten i Upsala är ock rätt forum för den som har något otalt med GILLET, det må vara om betalning eller annat.

Cap. V. Om huruledes denna stadga må ändras.

1. Denna stadga må ändras endast genom beslut å GILLETS stämma, sedan förslag därom väckts minst en månad före stämman och nämnden utlåtitt sig om förslaget.

2. Nu kan så oförmodat hända, att GILLET måste upplösas. Då skall Disastiftelsen omhändertaga GILLETS tillgångar och förvalta dem avskilda för sig för det ändamål, som närmast kan likas med GILLETS syfte. Kan Disastiftelsen ej omhändertaga tillgångarna, skall Uplands studentnation i Upsala bestämma huru med medlen skall förfaras för att de bäst skola gagna det ändamål, vartill de sammanbragts.

Så lyktas stadgan för DISA GILLE.